

TRI AKTUELNA PROBLEMA MLEKARSKE INDUSTRIJE

Sadašnji privredni sistem — kroz način davanja investicionih kredita — omogućuje bolji razvoj i unapređenje mlekarstva, podizanjem novih mlekara za pasterizaciju i preradu mleka. Na taj način ukinut je dosadašnji administrativni sistem raspodele investicionih kredita. Samo u ovoj i idućoj godini treba da se završi i pusti u rad u našoj zemlji 9 većih i 38 manjih mlekarskih pogona, računajući tu i sabirališta mleka. Time će se pojačati dnevni kapaciteti pasterizacije za 26 tona i prerada za oko 90 tona mleka. Ulažu se znatna investiciona sredstva u visini od 1.940.000.000 dinara i oko 630.000 dolara.

Ova obilna kapitalna izgradnja sa već izgrađenim pogonima stavlja mlekarstvo — kao privrednu granu u našoj zemlji — iz zaostale i nerazvijene u savremenu mlekarsku industriju, koja će bitno izmeniti kvalitativno i kvantitativno tržište mleka i mlečnih proizvoda i učiniti mnogo za poboljšanje ishrane stanovništva.

Isto tako podizanje ovih pogona imaće pozitivan uticaj na razvoj stočarstva i povećanje proizvodnje mleka a pogotovu tamo gdje do sada nije postojala mlekara i gdje u tim krajevima proizvođač mleka nije mogao korisno unovčiti viškove mleka. Ta su nova proizvodna područja mleka sa lokacijama u Nišu, Kragujevcu, Pančevačkom Ritu, Banja Luci, Novom Mjestu, Sežani, Kikindi, Prilepu i dr.

Međutim i ako se daju znatna sredstva za podizanje novih mlekarskih kapaciteta nameće nam se već sada nekoliko veoma krupnih problema koji traže rešenje kako kod mlekara u samom podizanju tako i kod nedavno podignutih mlekarskih pogona.

OTPLATE INVESTICIONIH ZAJMOVA KROZ GODIŠNJE ANUITETE I JEDINSTVENA KAMATNA STOPA

U prošloj, a naročito u ovoj godini, sve više dolazi do izražaja povećano interesovanje gradova, zadružnih organizacija i poljoprivrednih dobara za podizanje novih mlekarskih pogona, naročito preradbenog tipa. Plasman sireva putem izvoznih preduzeća i dobro postignute cene pozitivno su uticali na pojačanje interesa kod proizvođača mleka i mlekarskih preduzeća da svoje mleko i mlečne proizvode što bolje unovče. Ova aktivnost naročito se može zapaziti u NR Srbiji u vezi sa proizvodnjom i prodajom sira kačkavalja. Kako za one investitore koji započinju sa izgradnjom ili tek vrše tehničke pripreme za izgradnju, tako i za one koji već grade i nastavljaju izgradnju mlekarskih pogona kroz pomoć UNICEFA (kao: Murska Sobota, Ljubljana, Novo Mesto, Rijeka, Banja Luka, Niš, Zemun, Kragujevac, Prilep i dr.) — podnošenje investicionih elaborata kao uslova za učestvovanje na konkursu za davanje investicionih kredita, predstavlja dosta složen i ozbiljan problem, kao i u radu banaka kojima se investicioni elaborati upućuju.

Iz podnesenih investicionih elaborata na dosadašnjim konkursima uočeni su nedostaci u nedovoljnim tehničkim pripremama, odnosno u nedovoljnoj

obradi, zbog čega je velika većina podnesenih elaborata morala biti odbijena ili vraćena zajmotražiocima radi dopune.

Ta nedovoljna obrada mogla bi se uglavnom svesti na nekoliko elemenata kao: nerealno ocenjivanje materijalne baze, što dovodi do uveličanog traženja kapaciteta, smer i zadaci mlekara, nedovoljna proučenost i saradnja sa neposrednom okolinom sa koje će se mlekare snabdevati, odabiranje lokacija, bez ekonomskih elaborata koji će pokazati rentabilitet, odnosno ekonomsku opravdanost traženja i sl. Želilo se što brže izaći na konkurs, kao da to predstavlja formalnost a ne uslov za dobivanje kredita. Bez potpunog i dobro dokumentovanog elaborata nemoguće je doneti pravilnu odluku o zajmu, što pored komplikovanog sistema još više otežava i produžuje vreme, tako da se može reći da je za pojedine investitore ovogodišnja građevinska sezona dobrim delom prošla.

Pored ovih tehničkih poteškoća koje proizlaze većinom iz nepoznavanja i nepraćenja zakonskih propisa koji ovo regulišu, međutim i sami propisi isto tako svojom nepotpunošću i čestim promenama, stvaraju prilične poteškoće. Propisi nisu prilagođeni specifičnošću pojedinih privrednih grana, pa se ovde kao nužno ukazuje da je potrebno odrediti status mlekarskih preduzeća, t. j. naći njihovo mesto u privredi. Zbog toga se događa da se naprimer kod određivanja objekata izričito navode objekti kao: hladnjače, mlinovi, silosi, klanice, dok mlekara obično nema ili se one tretiraju kao i »drugi objekti« prehranbene ili preradivačke industrije, što stvara zabunu i ne daje potreban prioritet. Isto tako kod II. konkursa koji predviđa poljoprivredne i zadružne organizacije dolazi do nelogičnosti gdje jedna mala zadružna mlekara ima pravo na investicioni kredit dok na primer mlekara u Nišu koja je daleko nužnija za potrebe konzuma industrijskog grada nije zadružna i ne može da dobije novac. Ili mlekara u Ljubljani nosi ime »zadružna mlekara« a u Rijeci to nije iako rade na potpuno istom privrednom principu.

U takvoj situaciji se zadružne mlekare nalaze u daleko povoljnijem položaju. Naprimer mlekara u zadružnom sektoru može otplatiti investicione kredite sa godišnjim anuitetima u roku od 30 godina, dok ostale mlekare na 10 godina. Postavlja se zato ozbiljno pitanje kako će ove druge ekonomski izdržati. Rok od 10 godina otplate godišnjih anuiteta je ekonomski neodrživ, kako se to vidi iz sledeće računice:

Mlekare	Investicioni zajam u celini	O t p l a t a z a j m a		Napomena
		Tridesetgod. otplata	Desetgod. otplata	
Ljubljana	337.282.169	11,233.000		
Novo Mesto	149.000.000	4,966.000		
Rijeka	87,313.000		10,438.162	
Niš	391,728.000		44,969.500	

U vezi ovoga potrebno je dosadašnje utvrđene otplate godišnjih anuiteta revidirati, jer se u sadašnjoj situaciji unapred može računati na nemogućnost ekonomskog opstanka mlekarskih pogona. Ovu zadaću uzeo je na sebe Insti-

tut za mlekarstvo u Beogradu da kod merodavnih privrednih organa ovo pitanje bude pravilno rešeno.

POTREBNO JE IZVRŠITI REVIZIJU PROCENE OSNOVNIH SREDSTAVA I IZMENE U SISTEMU AMORTIZACIJE

Na osnovu procene vrednosti osnovnih sredstava u našoj privredi koja je izvršena prošle godine, kao i određenih stopa amortizacije, koje su izračunate na bazi prosečnog veka trajanja pojedinih grupa osnovnih sredstava — uveden je ekonomski sistem amortizacije.

Ova promena koja je sprovedena u praksi u ovoj godini pokazala se kao nerealna i u velikoj većini slučajeva ona dovodi do preteranog opterećivanja u proizvodnji. Slučaj procene aluminijskih bazena u mlekarskim pogonima pokazuje osetnu razliku u visini procene, koja je izvršena na osnovu Nomenklature sveska 2 koja se vodi pod osnovnom šifrom 486-11 i sadašnje cene u proizvodnji. Imade takovih slučajeva da je aluminijski bazen kupljen pre 4—5 godina i sada posle toliko korišćenja procenjen sa daleko većom sumom od one koja je izdata za njegovu nabavku.

Evo kako to praktično izgleda:

Naimenovanje	Zapremina lit.	Cena kod proizvođača Din	Procenjena vrednost Din
ALUMINIJSKI BAZENI	50	18.000	24.300
	100	24.000	48.600
	200	47.000	97.200
	500	74.000	243.000
	2.000	220.000	972.000
	2.700	265.000	1,312.200

Isto tako izvršena je visoka procena građevinskih objekata-mlekara, a naročito sabirnih stanica, što dovodi mlekare odnosno mlekarstva preduzeća u dilemu da li i dalje držati sabirne stanice u sadanjem broju ili ići na njihovo smanjivanje, pošto predstavljaju veliko materijalno opterećenje. Kod procene štala, a prema sadašnjim cenama u presečnoj proizvodnosti krava-muzara oko 40% njenog brutto produkta treba dati samo na otplatu prostora koji u stali zauzima. U mlekarskim pogonima je naročito nepovoljno što stope amortizacije za opremu nisu postavljene po pojedinim vrstama strojeva i mlekarske opreme već po vrstama i granama pojedinih preduzeća naprimer: aluminijski bazeni su svrstani pod nomenklaturom »kada za kupanje, kupatila, rezervoara i sl.« Takođe dolazi da se za isti stroj koji se nalazi u dve mlekare primenjuju različite stope amortizacije, što predstavlja veliku razliku u obavezama preduzeća i stavlja ih u neravnomeran položaj.

Nedostatak sadašnjeg režima osnovnih sredstava ogleda se i u tome što je usled neelastičnosti propisa jedno neupotrebljeno osnovno sredstvo praktično blokirano kod sadašnjeg korisnika, jer ga ne može otuđiti — prodati i ono leži

u pogonu kao neupotrebljeno, pošto ga druga mlekarska preduzeća neće kupiti jer je ono sada daleko jeftinije kod proizvođača.

Bez više sakupljenih podataka i dubljeg ulaženja u ovaj problem nije moguće dati bolju ocenu nedostataka u proceni osnovnih sredstava, odnosno novog sistema amortizacije, ali i ovo nekoliko meseci u primeni dovoljno ukazuje da je potrebno izvršiti reviziju ovog sistema.

Institut za mlekarstvo u Beogradu radi na tome da u vezi ovoga problema kod državnih organa pokrene reviziju procene osnovnih sredstava i sistema amortizacije mlekarske industrije u celini. Da bi se to moglo uspešno postići zatražen je zato potreban materijal i sugestije od većih mlekarskih preduzeća, kako bi se ovo pitanje temeljito proučilo i mogli dati konkretni predlozi za izmenu režima procene osnovnih sredstava i sistema amortizacije, koji bi bolje odgovarao mlekarskoj industriji u njezinom početnom razvoju.

Dr. Pejić Obrin, Beograd

PITANJE MLEKARSKIH KADROVA U NR SRBIJI

Deset godina posle oslobođenja pitanje mlekarskih kadrova u NR Srbiji ponovo se postavlja pred nas u svojoj punoj oštini i ozbiljnosti. Sama ta činjenica dovoljan je razlog da se ozbiljno zamislimo i potražimo najpodesnije puteve i načine za njegovo pravilno rešenje.

Ne može se reći da se ovo pitanje kod nas nije postavljalo i delimično i rešavalo, ali je to bilo više u okviru rešenja pitanja kadrova u okviru naše poljoprivrede ili industrije uopšte, dok se kao posebno pitanje nije postavljalo pa prema tome nije se ni rešavalo.

Za NR Srbiju danas je pitanje mlekarskih kadrova tako oštro i ozbiljno da zahteva brzo i temeljito rešenje, jer od njegovog pravilnog rešenja zavisi iskorišćavanje postojećih i puštanje u pogon novih preduzeća, jačanje sirovinske baze, proširenje rada i dalji pravilan razvoj našeg mekarstva uopšte.

Podizanje novih i usavršavanje starih preduzeća išlo je u našoj Republici daleko brže od podizanja kadrova od čijeg broja i kvaliteta zavisi budućnost tih preduzeća pa i celog našeg mlekarstva. Zbog toga smo sada došli u položaj da broj, a znatnim delom i stručnost raspoloživih kadrova ne zadovoljava kapacitete naših preduzeća i ne odgovara tehničkoj opremi tih preduzeća. Baš to i pretstavlja glavnu suštinu pitanja i ukazuje na svu njegovu ozbiljnost kako danas tako i u bliskoj budućnosti. Pored mnogobrojnih teškoća sa kojima se naša mlada mlekarska industrija morala boriti ostaje nam još mnogo zadataka od čijeg pravilnog uočavanja i rešavanja zavisi dalji napredak celog mlekarstva. Od mnogobrojnih zadataka koji stoje pred nas čini mi se da su najprešnji sledeći: 1. Pravilno i potpuno iskorišćavanje postojećih i novih kapaciteta, 2. Borba za kvalitet proizvoda i produktivnosti rada, 3. Pravilno iskorišćavanje mašina i borba za uštedu sirovine, 4. Proširenje asortimana mlečnih proizvoda čime se preduzeća elastičnije prilagođavaju potrebama i promenama domaćeg i inostranog tržišta. Bez dovoljnog broja kvalifikovanog kadra nijedno od ovih pitanja ne može se pravilno rešiti.